

§ XII. O tortuře.

Ukrutenstvím, které zvyklostí jest posvěceno v převeliké části národů, jest mučení vinníka, pokud jest ve stadiu vyšetřování, buď aby byl donucen přiznati se ku zločinu, buď pro odpory, do

kterých upadá, buď aby odkryti byli spoluvinníci, aneb, nevím z jakého nadpřirozeného a nepochopitelného očistění od nečestnosti; aneb konečně pro jiné zločiny, kterými by mohl býti vinným aneb ze kterých není obžalován. ¹⁾ ²⁾

« Nikdo nemůže se nazývati *vinným* před rozsudkem soudcovým, aniž společnost může jemu odníti veřejnou ochranu, dokud není rozhodnuto, zdali porušil úmluvu, na základě které jemu ochrana byla poskytnuta. Jakým jest tudíž ono právo, které dává moc soudci, uvaliti na občana trest, pokud jest pochybno, zdali jest vinným či nevinným? Není novým toto dilemma: buď jest zločin určitě na jisto postaven, anebo ne; jestliže jest jistým, nepřisluší jemu žádný jiný trest, nežli onen, který jest určen zákony, a nic neprospějí muka, poněvadž doznání vinníkovo jest neúčinné; jestliže jest nejistým zločin, nemá se mučiti nevinný, poněvadž nevinným, dle zákonů, jest každý, jehož zločiny nejsou dokázány.

Jaký jest politický účel trestů? Postrach lidí ostatních. Avšak jaký úsudek musíme míti o tajném a soukromém mučení, které

(...)

§ XVI. O trestu smrti.

Toto neúčinné mrhání tresty, které ještě nikdy nepolepšilo lidí, přivedlo mne k tomu, abych zkoumal, zdali trest smrti jest vskutku užitečný a spravedlivý ve vládě dobře zařízené. Jaké může býti právo, které si osvojují lidé, aby vraždili sobě podobné? Zajisté nikoliv ono právo, z něhož plyne svrchovanost a zákony. Ony nejsou leč sumou nejmenších částek soukromé svobody každého jednotlivce. Ony představují všeobecnou vůli, která jest souhrnem vůlí jednotlivých. Kdo chtěl by kdy ponechati jiným lidem rozhodnutí o tom, aby ho zavraždili? Tak jako by v nejmenší oběti svobody jednotlivcovy mohla býti obsažena oběť největšího statku mezi

všemi, totiž života? A kdyby se i to stalo, jak shoduje se taková zásada s jinou, že člověk není pánem sama sebe, aby se mohl zabít? A musil by jím býti, jestliže mohl dáti toto právo jinému, aneb celé společnosti.¹⁾

Není tudíž trest smrti právem, když jsem ukázal, že takovým býti nemůže, ale jest válkou národa s občanem, poněvadž on považuje za nutné i užitečné, zničit jeho bytost; ale dokážu-li, že není smrt ani užitečná ani nutná, dobudu vítězství pro věc lidskosti.²⁾

Smrt občana nemůže se považovati za nutnou než ze dvou příčin. První, když on, ač zbaven svobody, má stále ještě takové styky a takovou moc, že uvádí bezpečnost národa v nebezpečí; když jeho další život mohl by přivoditi nebezpečný obrat pro ustálenou formu vládní. Smrt některého občana stává se tudíž nutnou, když národ dobývá anebo ztrácí své svobody, aneb za času bezvládní, když vlastní nepořádky zastupují místo zákonů: při formě vlády, v níž přání národa jest spojeno, dobře chráněné uvnitř a zevně mocí a veřejným míněním, které snad účinnější jest moci samé, kde vláda nepřísluší než pravému panovníku, kde za bohatství kupuje se potěšení a nikoli moc, nevidím žádné nutnosti, aby se zhubil občan, leč když smrt jeho byla by pravou a jedinou překážkou, aby oddálila ostatní od spáchání zločinu: toť druhá příčina, pro kterou může se trest smrti považovati za spravedlivý a nutný.

Když zkušenost všech století, ve kterých nejvyšší trest nikdy nevyhubil lidi rozhodnuvší se urážeti společnost, když příklad občanů římských a 20leté panování císařovny Alžběty v Moskvě, ve kterých dala otcům národa tento skvělý příklad, který jistě mnohým krví synů vlasti vykoupeným výbojům se vyrovná, nepřesvědčily lidi, kterýmž řeč rozumu jest vždy podezřelá a na které působí řeč moci, stačí, abychom potázali se s přirozeností člověka, abychom vycítili pravdivost mého tvrzení.

[Není účelem trestu, aby činil větší dojem na lidskou mysl, ale aby trvale působil na tuto; poněvadž naše vnímavost jest snadněji a trvaleji uchváčena třebas velmi malými, jen když trvalými dojmy, nežli mohutným, ale rychle mizícím pohnutím.] Moc zvyku jest všeobecná u každé bytosti, která cítí; a jako člověk mluví a kráčí a zjednává si potřeby její pomocí, tak ideje mravní neutkvívají v myslí leč trvalými a opěťovanými dojmy [Není to hrozná, ale krátká podívaná na smrt jednotlivcovu, avšak dlouhý a neustálý příklad člověka zbaveného svobody, který sklesnuv na zvíře určené k otroctví, odměňuje svou námahou onu společnost, kterou urážel, která jest zdou nejmohtnější proti zločincům.] Obrácení se k sobě samému, velmi účinné, poněvadž přechoasto se opakuje:

Já sám budu přiveden do tak dlouhého a nešťastného stavu, jestliže dopustím se podobných zločinů, jest mohutnější nežli myšlénka smrti, kterou lidé vidí vždy v temné vzdálenosti.

Trest smrti činí dojem, který svou mohutností nenahraňuje prudkou, vášněmi zrychlenou zapoměnlivost, která jest vrozena člověku i ve věcech nejdůležitějších. Všeobecné pravidlo: vášně mohutné překvapují lidi, avšak nikoli na dlouhý čas, a proto jsou způsobily učiniti ony převraty, které z lidí obyčejných činí buď: Peršany buď Lacedaemoňany; avšak za volné a klidné vlády dojmy mají býti raději častější než silnější.

Trest smrti stává se podívanou pro většinu lidí a předmětem útrpnosti, smíšené s opovržením pro druhé; oba dva tyto city zaujmají více mysl diváků nežli onen blahodárný strach, jež zamýšlí způsobiti zákon. Ale při trestech umírněných a trvalých cit převládající jest poslední, poněvadž jest jediný. Zdá se, že hranice, kterou by měl vytknouti zákonodárce přísnosti trestu, spočívá v citu útrpnosti, kdy počíná nabývati vrchu nade všemi ostatními v myslí diváků, při trestu konaném více pro ně než pro vinného.

§ XIX.

Rychlost trestů.

Čím trest bude rychlejší a bližší spáchanému zločinu, tím bude spravedlivější a tím užitečnější. Pravím spravedlivější, poněvadž ušetří vinníka neužitečných a krutých muk a nejistoty, která rostou obrazotvornou bujností a s vědomím vlastní slabosti; spravedlivější, poněvadž odnětí svobody jsouc trestem, nemůže předcházeti rozsudek, leč tenkrát, žádá-li toho nutnost. Vězení jest tudíž prostým zajištěním se občana, až by byl prohlášen vinným; a toto zajištění jsouc podstatně trápením, má trvati dle možnosti nejkratší dobu a má býti dle možnosti co nejméně tvrdým. Ona krátkost času musí se měřit i nutnou délkou procesu i předním nárokem toho, kdo má býti nejdříve souzen. Vězení nesmí býti užším, než toho potřeba žádá, aby se zamezilo buď útěku aneb utajení důkazů o zločinech. Proces sám má býti skončen v čase co možná nejkratším. Jaký krutější kontrast možno si mysliti, než nevšímavost soudcovu a úzkosti vinnkovy? Pohodlí a požitky necitelného úředníka na straně jedné a na druhé straně slzy a bída uvězněného? Povšechná tíže trestů a následky zločinu mají býti nejúčinnivější pro ostatní a dle možnosti nejméně tvrdy pro toho, kdo je snáší; poněvadž nemůže se nazývati společností právní společnost ona, která neřídí se neklamnou zásadou, že lidé chtěli se podrobiti zlu co možná nejmenšímu.

Řekl jsem, že rychlost trestu jest užitečnější, poněvadž čím menší jest délka času, která je mezi trestem a zločinem, tím mohutnější a trvalejší v mysli lidské jest sloučení těchto dvou pojmů *Zločinu* a *Trestu*, tak že mimovolně se považuje jeden za příčinu